

Tarkastusvaliokunnalle

Tämä lausunto sisältää vastaukset valiokunnan esittämiin kysymyksiin (kysymykset kursiivilla). Kysymysten johdannon mukaisesti ne liittyvät valtiontalouden tarkastusviraston pääjohtajaan mahdollisesti kohdistettaviin virkamiesoikeudellisiin toimenpiteisiin.

Mikä on täsmällinen toimivalta eduskunnan kullakin toimijalla ja mikä on asian säännöspohja?

Toimivallan arvioinnin lähtökohtana on valtiontalouden tarkastusvirastosta annetun lain 9 §, jonka mukaan tarkastusviraston virkamiehistä, viroista ja virkasuhteista on voimassa, mitä eduskunnan virkamiehistä annetussa laissa säädetään.

Eduskunnan virkamieslain 71 § 4 momentin mukaan kansliatoimikunta päättää virkavapauden myöntämisestä, virkamiehen siirtämisestä 25 §:n nojalla, virkasuhteen muuttamisesta osa-aikaiseksi, varoituksen antamisesta, virkamiehen lomauttamisesta ja virantoimituksesta pidättämisestä

Saman lainkohdan mukaan eduskunta päättää valtiontalouden tarkastusviraston pääjohtajan irtisanomisesta, mikä ilmaisu tarkoittaa käytännössä eduskunnan täysistunnon päätöstä.

Onko tarkastusvaliokunnalla säännöksiin perustuvaa tehtävää pääjohtajan irtisanomismenettelyssä

Tarkastusvaliokuntaa ei mainita edellä sanotussa, irtisanomista koskevassa lainkohdassa.

On kuitenkin kiistatonta, että tarkastusvaliokunnalla on merkittävä tehtävä irtisanomismenettelyssä valiokunnan otettua käsitelläkseen omana asianaan (O 4/2021 vp) valtiontalouden tarkastusviraston taloudenhoitoa. Asian ratkaisu valiokuntaa kuulematta ei olisi nähdäksemme mahdollista: Mikäli valiokunta päätyisi mietinnössään toteamaan, että viraston taloudenhoito ja pääjohtajan toiminta olisi moitittavaa, tämä olisi painava syy ryhtyä virkamiesoikeudellisiin toimiin. Mikäli valiokunta taas toteaisi toiminnan moitteettomaksi tai esille tulleet virheet virkatoimissa vähäisiksi, olisi painaville virkamiesoikeudellisille toimille vaikea löytää perusteita.

Valiokunnalla voi olla myös edellä sanotun lisäksi tehtävä pääjohtajan mahdollisessa irtisanomisessa, seuraavan kysymyksen vastauksen mukaisesti.

Miten ja kenen toimesta pääjohtajan irtisanomista koskeva asia saatetaan eduskunnan täysistunnon käsiteltäväksi?

Eduskunnan virkamieslaki tai työjärjestys eivät anna suoraa vastausta siitä, mikä toimieliin saattaa irtisanomisen vireille. On kuitenkin selvää, että asia ei tule täysistuntoon ilman sille tehtävää esitystä, joten vireille paneva taho on pääteltävä lain tulkinnalla.

Eduskunnan tarkastusvaliokunnan mahdollisuutta saattaa asia vireille mietinnöllä voidaan tulkita valtionalouden tarkastusviraston pääjohtajan nimittämistä koskevien lainkohtien perusteella. Eduskunnan virkamieslain 10 § 4 momentissa todetaan, että eduskunta (täysistunto) valitsee valtionalouden tarkastusviraston pääjohtajan. Eduskunnan työjärjestyksen 16 § 3 momentin mukaan eduskunta valitsee valtionalouden tarkastusviraston pääjohtajan sen jälkeen, kun virka on ollut haettavana ja tarkastusvaliokunta on arvioinut hakijoita.

Valiokunnan ratkaisusta esimerkki puhemiesneuvoston pöytäkirjasta 60/2015
 ”Merkittiin tiedoksi ote tarkastusvaliokunnan pöytäkirjasta 12.11.2015. Valiokunta annattaa yksimielisesti Maitrise Culture et Communication, Master in Politics and Administration, Master in Public Administration M.P.A. Tytti Yli-Viikarin valintaa VTV:n pääjohtajaksi.”

Eduskunnan kansliatoimikunnan tehtävät pääjohtajaan kohdistettavissa virkamiesoikeudellisissa toimissa on rajattu varsin selkeästi. Eduskunnan virkamieslain 71 § 4:n mukaan päätösvalta on rajattu päätöksiin virkavapauden myöntämisestä, virkamiehen siirtämisestä, virkasuhteen muuttamisesta osa-aikaiseksi, varoituksen antamisesta, virkamiehen lomauttamisesta ja virantoimituksesta pidättämisestä. Irtisanomisen osalta lainkohdassa todetaan, että ennen päätöksentekoa kansliatoimikunnan on annettava irtisanomista koskevassa asiassa lausuntonsa. Jos kansliatoimikunta voisi tehdä irtisanomisen vireille panevan esityksen, sille ei olisi annettu tehtäväksi antaa lausuntoa omasta esityksestään.

Mikä elin/ toimija arvioi irtisanomisen perusteen ja mikä voi olla pääjohtajan ollessa kysymyksessä irtisanomisen peruste?

Perusteena irtisanomiselle voi olla eduskunnan virkamieslain 28 § 2 momentin mukaan erityisen painava syy. Huomionarvoista, on, että valtionalouden tarkastusviraston pääjohtajaa ei mainita 29 §:n luettelossa, jossa edellä sanotun lisäksi irtisanominen on mahdollista, kun siihen on virkasuhteen luonne huomioon ottaen hyväksyttävä ja perusteltu syy.

Pääjohtajan irtisanomissuojaa on pidettävä vahvana, vahvempana kuin esimerkiksi eduskunnan kanslian johtavien virkamiesten irtisanomissuojaa. Irtisanomissuojan vahvuuden puolesta puhuu myös tarve suojat pääjohtajan edustaman valtionalouden tarkastusviraston riippumattomuutta.

Irtisanomisen perusteen arvioi kuitenkin viime kädessä eduskunnan täysistunto. Mikäli se katsoo omassa arviossaan esitetyt syyt painaviksi, se voi päättää irtisanomisesta.